

Kansanvallan uljas linnake

Asiakasymmärryspajat ja kuntalaiskysely

Tampere ja Jyväskylä
2023

TAUSTAA

Aluehallintoviraston väestökysely 2021 "Kirjastot demokratian vahvistajana"

Väestökyselyllä haluttiin selvittää, miten kirjasto on onnistunut lakisääteisessä tehtävässään edistää sananvapautta, aktiivista kansalaisuutta ja demokratiaa.

Kuinka tärkeänä kansalaiset pitävät kirjaston demokratiatyötä? Mitkä ovat kirjaston vahvuudet demokratiatyössä? Mikä on kirjaston osuus yhteiskunnallisen tiedon tarjoajana ja yhteiskunnallisen aktiivisuuden lisääjänä?

KIRJASTOT DEMOKRATIAN VAHVISTAJANA

Väestökysely 2021

TAUSTAA

KIRJASTOT DEMOKRATIAN VAHVISTAJANA Väestökysely 2021

Väestökyselyn tuloksia 2021	Syöte kuntalaisten kuulemiseen 2023
Vastaajat eivät kokeneet, että kirjaston tiloissa kuntalaiset voivat esitellä erilaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä, tai että kirjasto tarjoaa tiloja aatteellisille ja yhteiskunnallisille tapahtumille, tai että kirjastossa kuka tahansa voi järjestää tapahtumia.	Miksi kuntalaiset hyväksyvät tai eivät hyväksy kansalaisaktiivien ja järjestöjen poliittista tai aatteellista toimintaa kirjastoissa? Vastasivatko väestökyselyn vastaajat kuvaamalla nykytilaa vai tavoitetilaa ?
Kirjasto on kansalaisten mielestä onnistunut lakisääteisissä tavoitteissaan toisaalta hyvin, mutta parantamisen varaakin on. Kaikkein heikoiten olemme onnistuneet edistämään yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä.	Mitä keinoja kirjastolla voisi olla yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden edistämiseksi?
Yhteiskunnallisen vuoropuhelun edistämisen ei koeta todella voimakkaasti olevan kirjaston vahvaa aluetta tällä hetkellä. Aatteelliset ja yhteiskunnalliset tapahtumat – <i>yhdistettynä sananvapauteen</i> – eivät saaneet suosiota väestökyselyssä. Lähes puolet vastaajista kuitenkin sanoi, että kirjastossa voi järjestää keskustelutilaisuuksia yhteiskunnallisista asioista ja päätöksenteosta.	Hankkeen kyselyllä ja asiakasymmärryspajoissa haluttiin tutkia eri kanteilta sitä, millainen yhteiskunnallinen, poliittinen tai aatteellinen toiminta ja vuoropuhelu kirjastoissa olisi hyväksyttävää ja toivottavaa ja millainen ei
Kirjastojen kannattaa jatkossa erityisesti järjestää oman kunnan ajankohtaisten asioiden esittely- ja keskustelutilaisuuksia ja luoda tilaisuuksia osallistua oman kunnan palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen.	Saammeko tälle vahvistusta?

Kansanvallan uljas linnake

Kuntalaisten kuuleminen

Kuntalaiskysely

asiakkaat

ei-asiakkaat

- Verkossa
- Kirjastotilan ulkopuolella
fasilitoituina pop-up-pisteenä

Ajankohtaisten yhteiskunnallisten asioiden ja tiedonlähteiden esiintuominen kirjastossa
Houkuttelevimmat demokratiatapahtumaformaattit
Kirjastot aktiivisen kansalaisuuden, luovan kansalaistoiminnan ja kansalaispätevyyden tukena
Kirjastot yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden edistäjinä
Aatteelliset ja puoluepoliittiset tapahtumat kirjastossa

Halukkaiden kuntalaisten rekrytointi työpajoihin

Asiakasymmärryspajat

asiakkaat

Mielikuvat kirjastosta demokratiapelurina ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja osallisuuden fasilitaattorina

Kirjastolle sopivat ja hyväksyttävät tavat edistää demokratiaa; mitkä tavat eivät ole kirjastolle sopivia ja mistä syystä?

Mihin yhteiskunnalliseen aiheeseen kirjaston kannattaisi tarttua?

Kirjastojen aatteellinen ja poliittinen neutraalius vs. aktiivisuus

Kuinka kirjastot voisivat edistää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta?

Kaupallinen yhteiskunnallinen toiminta kirjastoissa

KUNTALAISKYSELY

huhti-toukokuu 2023

456 vastausta

5,5 % kirjaston ei-käyttäjiä

Tampere 89 verkkokysely, 200 paperilomake

Jyväskylä 95 verkkokysely, 72 paperilomake

Kyselyä täytettiin pop-up pisteissä: Tampereen yliopisto, Kauppahalli, Klassillinen lyseo ja pääkirjasto Metso sekä Jyväskylässä kauppakeskus Seppä ja yliopiston kirjasto Lähde

ASIAKASYMMÄRRYSPAJAT

Tampere 25.5.2023, 2 pajaa, yht. 7 osallistujaa

Jyväskylä 26.5.2023, 2 pajaa, yht. 9 osallistujaa

Osallistujat rekrytoitiin kuntalaiskyselyn kautta

Tampere.Finland-sovelluksen leikkimielinen kysely
huhtikuu 2023
248 vastausta

Tiesitkö, että kaupunginkirjastoilla on lakien perustuva tehtävä edistää sananvapautta ja demokratiaa ja herätellä kansalaisten aktiivisuutta? Mitä tärkein homma voisi sun mielestä olla? Meitä viisaammat - sanoo, että kirjasto on kansanvallen uljas linnake - mutta mitä se nysyitte meinaa? Vastaa ja vaikutat

...Ja heti kun oot vastannut, kiiruhtaa ilmoittautumaan työpajaan. Meiltä on nyt omat iredit loppu ja tarvittais sun näkemyksiä. Klikkausta tästä ilmoittautumismakkeelle: <https://survey.zef.fi/#/gctfeha/>

Kuvitus: Emmi Nieminen

ASIAKASYMMÄRRYSPAJAT

ensivaikutelma
pohdinta ja puntarointi
johtopäätökset

Alustus kirjastojen demokratiatehtävästä
Kirjastojen demokratiatyön periaatteet
Alustus kuntien osallisuus- ja yhteisöllisyystavoitteista
Kirjastojen demokratiatyön muotojen sopivuus
Äänestys demokratiatyötä koskevista väitteistä

MITEN KIRJASTOJEN TULISI EDISTÄÄ DEMOKRATIAA?

Kyselyyn ja työpajoihin osallistuneet olivat harvoista asioista täysin yksimielisiä eikä kirjaston koko toiminnasta ole välttämättä tarkkaa kokonaiskuvaa. Asiakaskunnassa on näkemuseroja mm. kirjastolle sopivan aktiivisuuden, kantaaottavuuden tai kansalaisaktiivisuuden tukemisen suhteen. Konservatiiviset ja liberaalit näkemykset elävät rinnakkain. Kirjastojen tehtäväksi jää kokeillen hakea itselleen sopivimpia paikallisia toimintamuotoja ja hyväksyttävyyden rajoja.

Keskeiset löydökset

Kirjasto nähdään puolueettomana, sitoutumattomana, tasapuolisena, avoimena kansalaiskeskustelun foorumina

Kirjaston roolia aktiivisen kansalaisuuden toiminnallisena tilana ei ole vielä täysin omaksuttu ja osa kuntalaisista haluaa myös hillitä kirjastoa (poliittisen) kansalaisaktiivisuuden tilana

Kuntalaisia kiinnostavat päätöksenteon prosessit ja erilaiset vaikuttamiskeinot. Kuntalaisen tukeminen päätöksentekoon osallistumiseen, kuulluksi tulemiseen ja palvelujen yhteissuunnitteluun nähtiin kirjastolle erityisen sopivana toimintana.

Kansalaistaitojen oppiminen, tulevaisuusvisiointi ja rakentava keskustelu kiinnostavat

Mitä uutta tai yllättävää nousi esille?

Vaikka väestökyselyssä 2021 vastaajat eivät kaivanneet apua luotettavan tiedon arviointiin kirjastoilta, Tampere.Finland-kyselyssä kaikkein mielenkiintoisimmaksi aiheeksi kirjaston demokratiatapahtumaan nousi mediakritiikki ja tiedonvälitys (faktantarkistus, valeuutiset)

Vastaajien mielestä kansalaisten järjestämät poliittiset tai aatteelliset tilaisuudet olisivat jopa laajemmin hyväksyttäviä kuin kirjaston itsensä järjestämät

Jalkautuva toiminta kirjastotilojen ulkopuolelle ei noussut tärkeäksi kuntalaisten mielissä, mutta toisaalta kirjastonkäytön esteitä toivottiin purettavan ja kirjastoa tehtävän kaikkien palveluksi

Kantaaottavat kulttuurivaikuttajat sekä toimittajat olisivat vetovoimaisia demokratiatapahtumien vieraita korkean profiilin päättäjien ohella

Kiteytys

Osallistumisen ja vaikuttamisen formaatteja kannattaa kehittää ja kokeilla edelleen ennakkoluulottomasti yhdessä kuntalaisten, päättäjien, muiden julkisten palvelujen ja median kanssa

Kirjaston yhteiskunnallinen toiminta tai demokratiatyö voi ottaa monenlaisia muotoja; aiheiden ei tarvitse olla repiviä tai provosoivia. Kirjastossa voi järjestää keskustelutilaisuuksia, valmennuksia, tietoiskuja ja infopisteitä yhteiskunnallisista asioista ja päätöksenteosta.

Kuntalaisten – niin kirjaston asiakkaiden kuin ei-asiakkaiden – mielikuvia kirjastosta ja sen tehtävistä olisi syytä uudistaa käsittämään myös aktiivisen kansalaisuuden ja demokratian edistämistehtävän

Kirjastoa täytyisi markkinoida aktiivisen kansalaisuuden toiminnallisena tilana ja luoda tähän tasa-arvoisia mahdollisuuksia

MITEN KIRJASTOJEN TULISI EDISTÄÄ DEMOKRATIAA?

- Kirjastoihin keskustelua demokratiasta, tietoiskuja ja neuvontaa
  - Kirjastosta saa tietoa kansalaispätevyyden tueksi monenlaisessa formaatissa
- Kirjasto voi mahdollistaa kokoontumisen ja auttaa kuntalaisia järjestämään kohtaamisia
- Johtajien tai päättäjien ja kansalaisten välille vuorovaikutusta, ei vain kansalaiset keskenään
- Paikallisuus: valtuustossa käsiteltäviä asioita lähestyttävämmiksi
- Kirjasto on maksuton, kaikille avoin sivistystä tarjoava paikka, tukee näin demokratiaa. Kuitenkin esille nostettiin entistä paremman tasapuolisuuden (sos. oikeudenmukaisuuden) vaatimus: kirjastonkäytön esteitä aktiivisesti purettava ja kirjastoa tehtävä läheiseksi kaikille
- Kirjastomielikuvan uudistaminen: kirjasto ei ole enää hiljainen hyssyttelypaikka, vaan toiminnallinen tila, jossa on paljon tapahtumia
- Lähikirjastoihin ja kirjastoautoihin ”liitännäispalveluja” kuten asiointia, digineuvontaa, sosiaalipalveluja, ruokajakelua
- Kansalaistori-konsepti: digiasiointi ja sen tuki, vero- ja soteasiantuntijat, yhteispalvelupiste
- Vaalikojuja ja vaaleihin liittyviä tilaisuuksia kirjaston sisällä vaalien alla

”En tiedä parempaa paikkaa keskustelulle kuin kirjasto”

”Paikalliset poliitikot varsinkin kansanedustajat muutaman kerran vuodessa kirjastoon keskustelemaan kansalaisten kanssa”

MIHIN YHTEISKUNNALLISEEN AIHEESEEN KIRJASTON TULISI TARTTUA?

- Kirjaston oma asema yhteiskunnassa julkisrahoitteisena palveluna
  - Kirjaston rahoituksen ja kokoelmapolitiikan avaaminen, kirjaston demokratiatehtävän avaaminen
- Kirjaston palvelujen ja tilojen esittely
  - Esim. verkkokirjasto, varattavat tilat
  - Myös kirjaston kokoelmien ulkopuolisten, ajankohtaisten ja suositeltavien aineistojen tai verkkopalvelujen esittely, kuten Yle Areena
- Informaatiovaikuttaminen, kriittinen lukutaito, datalukutaito
  - Kirjaston pitäisi opettaa myös asiakkaitaan lukemaan, analysoimaan ja hyödyntämään dataa, erottamaan mistä tulevat vaihtoehdot teoriat jne.
- Kaikki ajankohtaiset teemat yhteiskunnassa, mutta myös ajattomat kuten demokratia käsitteenä, eriarvoisuus tai Suomen perustuslaki
- Kirjaston varottava ettei aihevalinnoillaan aiheuta hylkimisreaktiota

”Ne virkamiehet jotka vastaa kirjaston toiminnasta, he voisivat tulla joskus esille kertomaan kirjastoista, sen sijaan että tiedottajat kertoo ympäröivä juttuja”

KIRJASTO YHTEISKUNNALLISEN VAIKUTTAMISEN EDISTÄJÄNÄ JA DEMOKRATIAN TILANA

- On sopivaa, että kuntalaiset järjestävät kirjastossa aatteellisia ja poliittisia tapahtumia
  - Kirjasto tarjoaa luontevan foorumin eri aatteille kohdata ja kokoontua
- Kirjastossa yleisötapahtumia järjestävien kansalaisjärjestöjen toiminnan täytyy sopia kirjaston arvoihin ja demokratian ajatukseen sekä olla lain mukaisia ja sovinnaisia, mikä tahansa ei käy (äärijärjestöt, ihmisoikeuksia heikentävät järjestöt)
  - Tarvitaan julkiset pelisäännöt, mitä sallitaan
- Kirjastoon avoin puhujalava, jossa saa esittää omia mielipiteitään
- Toivotaan myös tukea tapahtuman järjestämiseen ja markkinointiin, järjestöillä pienet resurssit
- Osa osallistujista ajatteli kirjaston kokoustilojen käytöstä huomattavan eri tavalla kuin kirjastojen elävä käytäntö: aatteellisilla tai poliittisilla järjestöillä tai kansalaisilla ei saisi olla suljettujen ovien takana tilaisuuksia vaan niiden täytyisi olla avoimia yleisötilaisuuksia
  - Heijasteleeko kirjaston kokoustilojen vähäistä tunnettuutta avoimesti saatavana palveluna? Onko julkinen keskustelu kirjastojen kokoustilojen käytön rajoituksista vaikuttanut näkemykseen? Perusteettomia uhkakuvia?
  - Toisaalta puolustettiin yksilönvapautta järjestää suljetun oven takana millainen aatteellinen tapahtuma tahansa

AATTEELLISET JA POLIITTISET TAPAHTUMAT KIRJASTOSSA

- Tietyillä reunaehdoilla pidettiin sopivana, että myös kirjasto itse järjestää aatteellisia ja poliittisia tapahtumia. Toisaalta kyseenalaistettiin, tarvitseeko järjestävän tahon olla kirjasto itse?
- Puoluepoliittinen sitoutumattomuus ja tasapuolisuus tärkeää: kaikkien tahojen, joiden toiminta on laillista, pitäisi saada olla mukana yleisötapahtumissa
  - Olennaista on että mukaan on *kutsuttu* kaikki riippumatta siitä ketkä lopulta pääsevät paikalle
- Kirjaston demokratiatyön ei tarvitse olla puoluepoliittisesti eriytynyttä: se voi liittyä politiikkaan puoluepolitiikan ulkopuolella niin että se auttaa kansalaisia ymmärtämään paremmin yhteiskunnallisia prosesseja
- Poliittisten ja aatteellisten tapahtumien fyysinen turvallisuus puhututti
  - Ratkaisuina uhka-arviot, turvallisuuspalvelut
- Kirjasto kansalaiskeskustelun foorumina
  - Käsitusten törmäyttäminen ja eri näkökulmien avaaminen olisi jopa suotavaa, mutta vaatii paljon ammattitaitoa ja osaamista keskustelun vetäjältä. Nykyisessä keskustelukulttuurissa asiat nopeasti henkilöityvät ja kärjistyvät.
  - Kirjasto voisi ottaa asiakseen keskustelukulttuurin parantamisen
- Osaava moderointi ja psykologinen turvallisuus tärkeää, ettei keskustelutilaisuuksista tule riitaisia
  - Onko kirjastoilla osaamista?
  - Tarvitaanko eettinen koodisto?
  - Objektiivisuus lähes ehdoton vaatimus, kirjasto tai kirjaston työntekijät eivät itse saa ottaa kantaa
- Ryhmäkeskusteluissa korostui kantaaottamattomuus, mutta lomakekyselyssä neljäsosa toivoi, että kirjasto ottaisi itse rohkeasti kantaa somessa ja mediassa

KIRJASTO AKTIIVISENA DEMOKRATIAPELURINA

- Kirjastojen toiminnassa on jo nyt yhteiskunnallisia ulottuvuuksia, joita voidaan pitää poliittisiin kysymyksiin kantaaottavina
  - Vähemmistöjen ihmisoikeudet, ympäristökysymykset, sananvapaus, maahanmuuttajien kotoutuminen, tutkitun tiedon ja tieteen puolustaminen ja yhdenvertainen pääsy tietoon näkyvät kirjastojen toiminnassa ja tavoitteissa
- On sopivaa ja tärkeää, että yhteiskunnalliset ja poliittiset kysymykset näkyvät kirjastojen toiminnassa ja kokoelmissa; kirjasto voisi olla yhteiskunnallisesti aktiivisempi
  - Jälleen neutraaliuden vaatimus: ei mitään pahaa siinä, että kirjasto olisi aktiivisempi, kunhan ei ota kantaa vaan nostaa vain asioita esille
- Voisi olla vuoden kestäviä teemoja, isompia ohjelmakokonaisuuksia, tapahtumat nyt liian atomistisia
- Sivistyksen, tieteen ja tutkitun tiedon puolustaminen, demokratiakasvatus ja mediakasvatus esimerkkejä kirjastolle sopivasta aktiivisuudesta

Työpajan vetäjän antama pohjustus teemaan

KIRJASTO YHTEISÖLLISYYDEN JA OSALLISUUDEN EDISTÄJÄNÄ

- Miten kirjasto voisi edistää yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä? Herkkä ja hankala asia, voi olla myös ihmisten oma valinta ettei osallistu
- Marginalisoiduille ryhmille omaa toimintaa (esim. vanhukset, vammaiset, omaishoitajat, yksinäiset, potilasjärjestöt)
- Laaja-alaista matalan kynnyksen toimintaa teemojen pohjalta: erityyppisten ihmisten saattaminen yhteen
  - Kirjallisuuspiirejä, joihin voi osallistua ilman mitään ennakkotietoja; luovaa kirjoittamista
  - Sosiaalisia tapahtumia, ihmisten tapaamista kahvin äärellä, pelitapahtumia
  - Ennaltaehkäiseviä terveyspalveluja
- Suomi siirtyy yhtenäiskulttuurista monikulttuuriseen; kirjasto voisi viedä yhteiskunnassa läpi ajatusta, että muutoksessa ei ole mitään pelättävää
- Lähikirjastojen kokoelma ja palvelut voitaisiin personoida paikalliselle asukasprofiilille
- Kirjojen vaihtohylly ja ilmoitustaulu luovat yhteisöllisyyttä
  - Ilmoitustaulut digitaalisiksi niin että kuntalaiset ja järjestöt voisivat kirjastossa saada näkyvyyttä asioilleen
- Kirjaston tulee viestiä että se on kaikille, myös ei-lukijoille. Kirjaston imago ei ehkä toivota kaikkia tervetulleiksi, vain oleskelemaan?
  - Heti sisään astuessa pitäisi voida nähdä, mitä palveluita tilassa on ja mitä tiloissa voi tehdä

”Pelkästään jo se, että näkee ihmisiä ja lähtee omasta kojestaan liikkeelle tekisi hyvää. Se auttaisi niitä, joilla on vielä toimintakykyä ja oma motivaatio. Kotoa ei voi lähteä hakemaan.”

KAUPALLINEN YHTEISKUNNALLINEN TOIMINTA KIRJASTOISSA

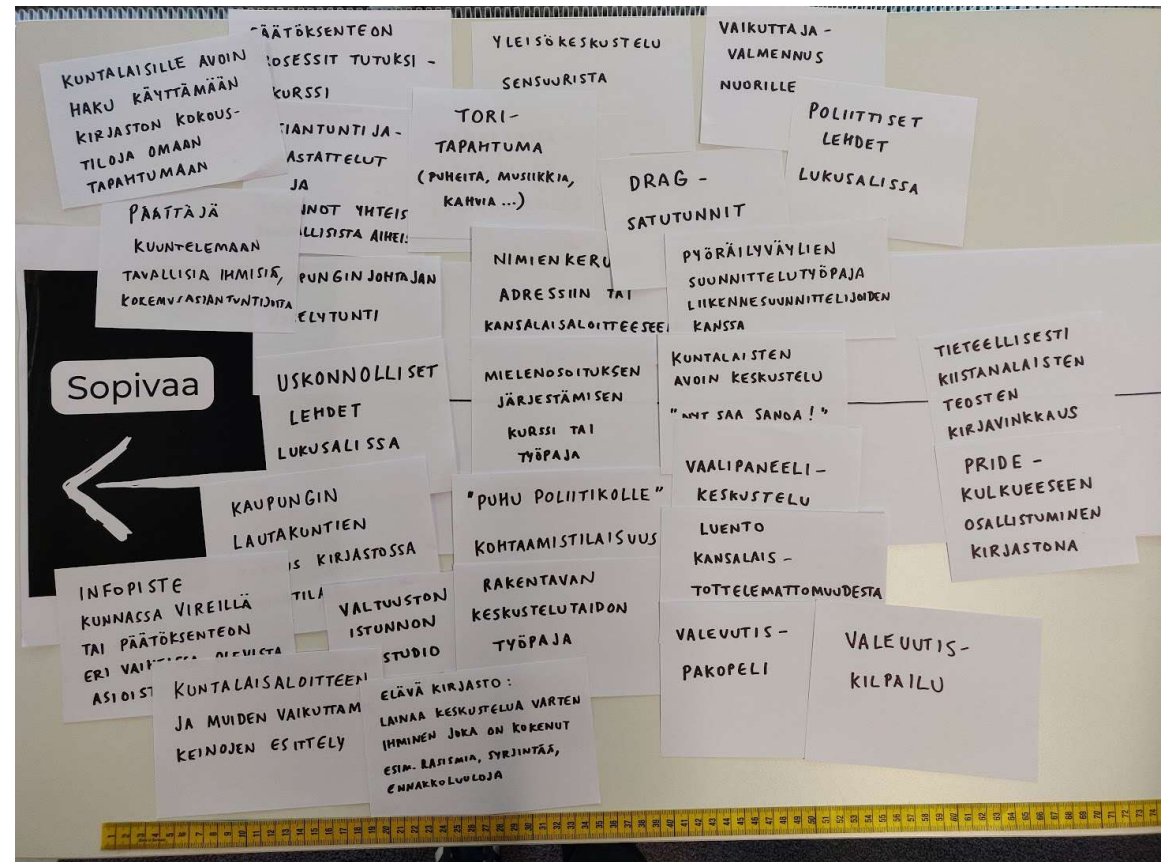
- Esimerkkeinä annettiin järjestöjen varainkeruu, jäsenhankinta, ilmoittelu ja sponsoroidut aineistot ja palvelut
- Asiaan suhtauduttiin varauksella, mutta ei täysin torjuvasti. Helpommin hyväksyttävissä, että järjestöt olisivat näkyvillä, vaikeammin että kaupalliset yritykset.
  - Toisaalta yritykset voisivat olla tapahtumissa esillä keskustelemassa toimintansa vaikutuksista yhteiskuntaan
- Tasapuolisuuden vaatimus ulottuu myös tähän: jos jokin taho saisi kerätä varoja kirjastossa, pitäisi muidenkin olla samassa asemassa
- Kaupalliseen yhteistyöhön kuten lahjoitettuihin tai sponsoroituihin aineistoihin ja palveluihin suhtauduttiin ristiriitaisesti, vaikka ymmärrettiin, että sitä tapahtuu jo nyt
  - esim. lahjoitetut lehtitilaukset, Rockway-huoneet, latauskaapit, kahvilan kumppanuudet, Unicefin kioski, Toyotan sähköauto
  - Tarjoilujen sponsorointi hyväksyttävää
- Ei tungettelevia feissareita kirjastoihin: varain- ja jäsenhankinta täytyy hoitaa häiritsemättä, niin ettei kirjaston asiakas koe painetta maksaa tai osallistua

Työpajan vetäjän antama pohjustus teemaan

”Tuntuu hyvältä ja raikkaalta että täällä ei ole kaupallisia toimijoita”

KIRJASTOJEN DEMOKRATIATYÖN MUODOT

Kuntalaiset lajittelivat
ennalta valmisteltuja
vaihtoehtoja
järjestykseen sen
mukaan, mitkä heistä
ovat sopivimpia /
hyväksyttävimpiä
kirjastojen
demokratiatyöhön

DEMOKRATIATYÖN MUODOT

Keskimääräiset sijoitukset neljästä työpajasta, Tampere ja Jyväskylä

Hyvä esimerkki suoraan vaikuttamisesta

Kaikilla ei ole digilaitteita joilla seurata kotoa

Hyvin moderoituna!

Miten varmistetaan riittävä tasapuolisuus?

Päätävässä asemassa oleville on jo omat fooruminsa joilla pääsee esiin

Kirjaston ei tarvitse ottaa kantaa

- 1 Päätöksenteon prosessit tutuksi -kurssi
- 2 Infopiste kunnassa vireillä tai päätöksenteon eri vaiheissa olevista asioista
- 3 Rakentavan keskustelun työpaja
- 4 Asiantuntijahaastattelut ja luennot yhteiskunnallisista aiheista
- 5 Päätäjä kuuntelemaan tavallisia ihmisiä
- 6 Kuntalaisaloitteen ja muiden vaikuttamiskeinojen esittely
- 7 Vaikuttajavalmennus nuorille
- 8 Valeuutiskilpailu
- 9 Elävä kirjasto: lainaa keskustelua varten ihminen (kokemusasiantuntija)
- 10 Vaalipaneelikeskustelu
- 11 Pyöräilyväylien suunnittelutyöpaja liikennesuunnittelijoiden kanssa
- 12 Valeuutispakopeli
- 13 Luento kansalaistottelemattomuudesta
- 14 Yleisökeskustelu sensuurista
- 15 Pride-kulkueeseen osallistuminen kirjastona
- 16 Kaupungin lautakuntien kokous kirjastossa yleisötilaisuutena
- 17 Valtuuston istunnon etästudio kirjastossa
- 18 Kuntalaisille avoin haku käyttämään kirjaston kokoustiloja omaan tapahtumaan
- 19 Kansalaisaktiivisuuden valmennus
- 20 Toritapahtuma (puheita, musiikkia, kahvia...)
- 21 Kuntalaisten avoin keskustelu "Nyt saa sanoa!"
- 22 "Puhu poliitikolle" -kohtaamistilaisuus
- 23 Mielenosoituksen järjestämisen kurssi tai työpaja
- 24 Demokratia-pubivisaat lähiöbaareissa
- 25 Poliittiset lehdet lukusalissa
- 26 Drag-satutunnit
- 27 Nimienkeruu adressiin tai kansalaisaloitteeseen
- 28 Kaupunginjohtajan tai pormestarin kyselytunti
- 29 Uskonnolliset lehdet lukusalissa
- 30 Tieteellisesti kiistanalaisten teosten vinkkaus
- 31 Kantaaottava julkaisu kirjaston somessa
- 32 Poliittisten äärijärjestöjen järjestämät tilaisuudet
- 33 Ehdokkaiden vaalikampanjointi kirjastossa
- 34 Jonkin yksittäisen puolueen yleisötilaisuus

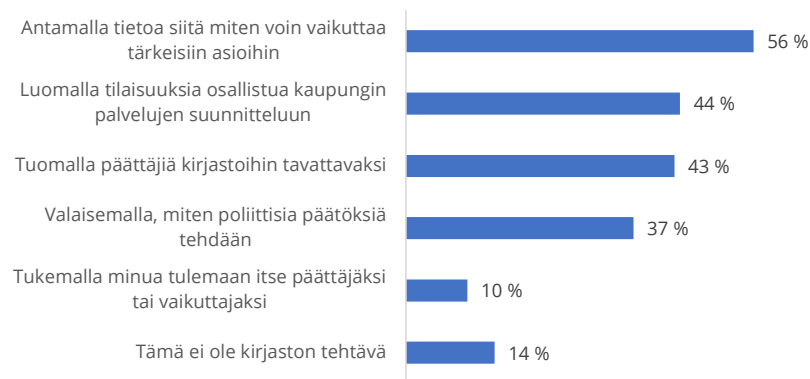
Eniten sopivaa tai hyväksyttävää

Vähiten sopivaa tai hyväksyttävää

KIRJASTOILLE SOPIVIMMAT DEMOKRATIATYÖN MUODOT

- Kirjaston demokratiatyölle olisi erityisen sopivaa valaista yhteiskunnallisen päätöksenteon prosesseja
  - Nousi kärkeen asiakasymmärrystyöpajoissa; 37 % kyselyvastaajista kannatti tätä työmuotoa
- Kuntalaisen tukeminen päätöksentekoon osallistumiseen, kuulluksi tulemiseen ja palvelujen yhteissuunnitteluun nähtiin samoin kirjastolle erityisen sopivana

Miten kirjasto voisi auttaa sinua olemaan aktiivinen ja vaikuttamaan asioihin?

Korttilajittelu: Kirjastojen demokratiatyön sopivimmat muodot

1	Päätöksenteon prosessit tutuksi -kurssi
2	Infopiste kunnassa vireillä tai päätöksenteon eri vaiheissa olevista asioista
3	Rakentavan keskustelun työpaja
4	Asiantuntijahaastattelut ja luennot yhteiskunnallisista aiheista
5	Päättäjä kuuntelemaan tavallisia ihmisiä
6	Kuntalaisaloitteen ja muiden vaikuttamiskeinojen esittely
7	Vaikuttajavalmennus nuorille
8	Valeutiskilpailu
9	Elävä kirjasto: lainaa keskustelua varten ihminen (kokemusasiantuntija)
10	Vaalipaneelikeskustelu
11	Pyöräilyväylien suunnittelutyöpaja liikennesuunnittelijoiden kanssa

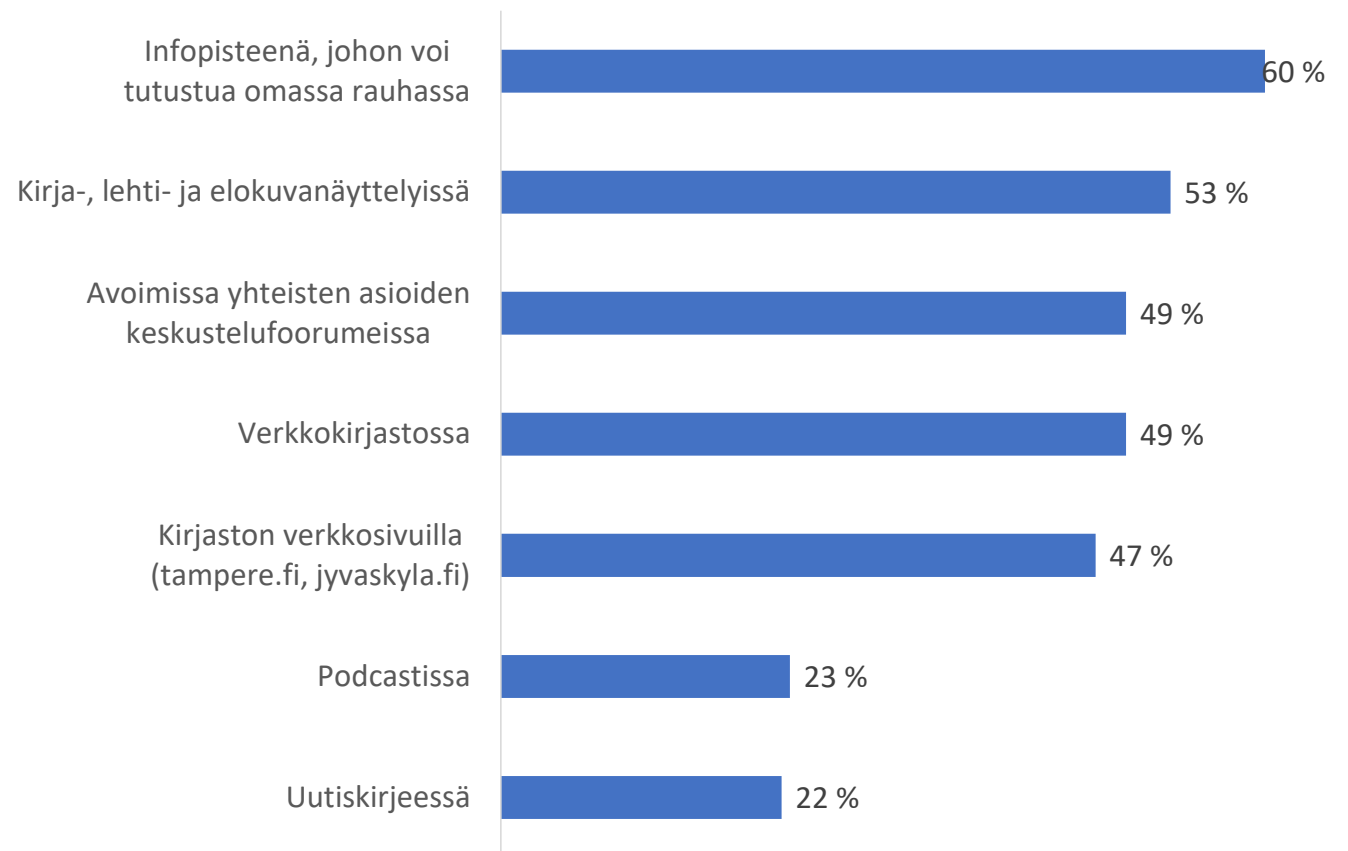
ÄÄNESTYS VÄITTÄMISTÄ

	Kyllä / Samaa mieltä	Ei / Eri mieltä	Perusteluja
Kirjasto voi auttaa rakentamaan siltoja eri mieltä olevien välille	★★★★★		Pidettiin kirjaston perinteisenä työnä ja luontevana tehtävänä, esim. keskustelutilaisuudet, dialoginen väittely sekä eri näkemysten ja kokemusmaailmojen avautuminen kirjallisuuden kautta. Kirjasto on avoin ja ilmainen paikka kaikille kansalaisille, kohtaamispaikka.
Kirjasto on sopiva paikka kansalaisten ja päättäjien kohtaamisille	★★★★★		Kirjasto on kaikkien kansalaisten tavoitettavissa oleva paikka. Kansalaisten ja päättäjien kohtaamisten tulisi olla fasilitoituja. Päättäjiä halutaan nähdä muulloinkin kuin vaalien alla, jolloin puolueet itse järjestävät kohtaamisia toreilla ja kampanjatilaisuuksissa.
Yhteiskunnallinen kaupallinen toiminta sopii kirjastoon	★★	★★★	Maailma on läpikaupallinen, kirjastoa suojattava tältä. Kansalaisjärjestöt, yhdistykset ja sponsorointi helpommin hyväksyttävää. Varain- ja jäsenhankinnan täytyisi olla hienotunteista ja ei-tungettelevaa, ei "feissausta", ei saa aiheuttaa kiusallista tunnetta maksamisvelvollisuudesta.
Kirjaston on sopivaa ottaa kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin	★★★	★★	Puolesta: Kirjasto saa ottaa kantaa ja myös taistella mis/disinformaatiota vastaan. Voi nostaa esille kantaaottavia tiedonlähteitä. Vastaan: Kirjasto voi tuoda asioita esille sisältöjen kautta, kannustaa ihmisiä ajattelemaan ja ottamaan selvää yhteiskunnallisista asioista, mutta ei niinkään ottaa itse kantaa. Epäselvää, kenen mielipide "kirjaston mielipide" olisi. Kuka vastaa kirjaston ilmaisemasta mielipiteestä?
Kirjaston täytyy pysyä puoluepoliittisesti neutraalina	★★★★★		Lähes ehdoton vaatimus neutraaliudesta, mutta toisaalta voiko kirjasto ylipäätään olla neutraali tai ei-poliittinen? Kirjastolle on sopivaa järjestää puoluepoliittisia tapahtumia, kunhan riittävä edustus on kutsuttu ja se tuodaan viestinnässä esille
Kirjastot auttavat selviämään kriisitilanteissa	★★★★★		Auttaa yksilöä selviämään henkilökohtaisessa kriisissä (tieto, turvallinen ja rauhallinen tila, kulttuurihyvinvointi). Yhteiskunnallisissa kriiseissä kirjaston tehtävänä tiedonvälitys.
Kirjasto voi auttaa minua tunnistamaan luotettavan tiedon	★★★★★		Voi auttaa, mutta ei voi olla pelkästään niin, että kirjasto määrittelee mikä on luotettavaa; pitäisi olla lukijan itse vertailtavissa. Kirjasto voi ylläpitää uteliasta ja mediakriittistä asennetta. Kirjaston kokoelmat ovat jo käyneet läpi kriittisen kustannusprosessin.
Kirjasto saa sensuroida aineistoja	★★	★★★	Vaikea kysymys puntaroitavaksi ilman taustatietoja kirjaston toimintatavoista tai ilman konkreettisia esimerkkejä. Kirjasto saa jatkaa sensurointia, jota on tähänkin mennessä tehty (kokoelmapolitiikka).

Kuntalaiskysely 2023

Kirjastot nostavat esille ajankohtaisia kirjoja ja aiheita.
Miten kirjasto voisi pitää esillä ajankohtaisia
yhteiskunnallisia asioita ja tiedonlähteitä?

Lähde: Tampereen ja Jyväskylän kirjastojen demokratiahanke Kansanvallan uljas linnake, kuntalaiskysely 2023

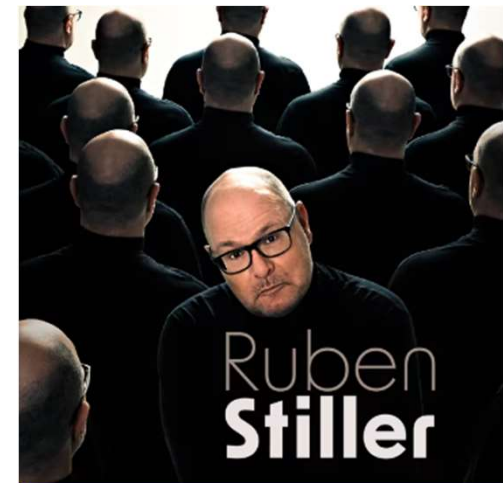
Miten kirjasto voisi pitää esillä ajankohtaisia yhteiskunnallisia asioita ja tiedonlähteitä?

- Vastaajat odottavat kirjaston pitävän esillä ajankohtaisia yhteiskunnallisia asioita ja tiedonlähteitä niin digitaalisissa kuin fyysisissä kirjastopalveluissa: kirjastotilassa infopisteenä, johon voi tutustua omassa rauhassa, kirja-, lehti- ja elokuvanäyttelyissä, verkkokirjastossa, somessa ja kirjaston verkkosivuilla sekä avoimissa yhteisten asioiden keskustelufoorumeissa.
- Kirjasto voisi nostaa esille myös muiden tuottamia yhteiskunnallisia lähteitä, jotka eivät perinteisesti kuulu kirjaston kokoelmaan, esim. yhteiskuntaa ja politiikkaa käsitteleviä podcasteja

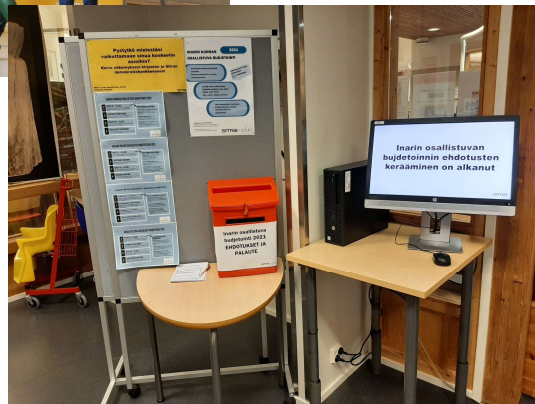
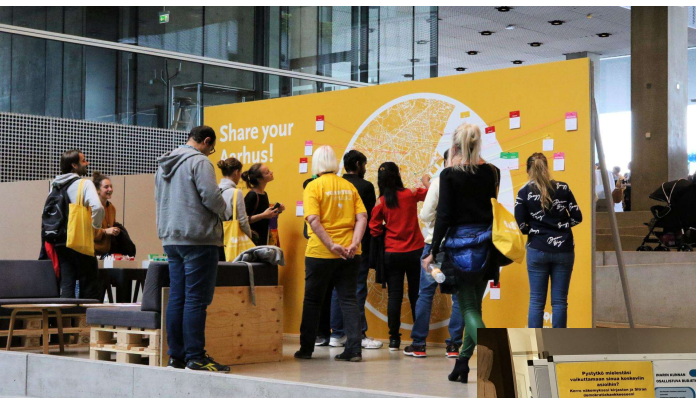
”Akateemisia debatteja yhteistyössä yliopiston kanssa”

”Kirjaesittelyihin voisi laittaa enemmän väriä (kuten Elovena-pahvinukke)”

”Musaosastolla yhteiskunnallisesti kantaaottavilla konserteilla”

Infopisteenä, johon voi tutustua omassa rauhassa

Avoimissa yhteisten asioiden keskustelufoorumeissa

Kuvat: Dokk1, Lepe Parviainen, Inarin kunnankirjasto, Miika Kangasniemi / Hämeenlinnan kaupunki

Kuntalaiskysely 2023

Miten haluaisit kirjaston edistävän demokratiaa?

Lähde: Tampereen ja Jyväskylän kirjastojen demokratiahanke Kansanvallan uljas linnake, kuntalaiskysely 2023

Asiantuntijoiden haastatteluilla ja luennoilla

Keskustelutilaisuuksilla yhteiskunnallisista asioista

Luomalla kohtaamisia päättäjien ja viranhaltijoiden kanssa

Kuvat: Lepe Parviainen, Dokk1

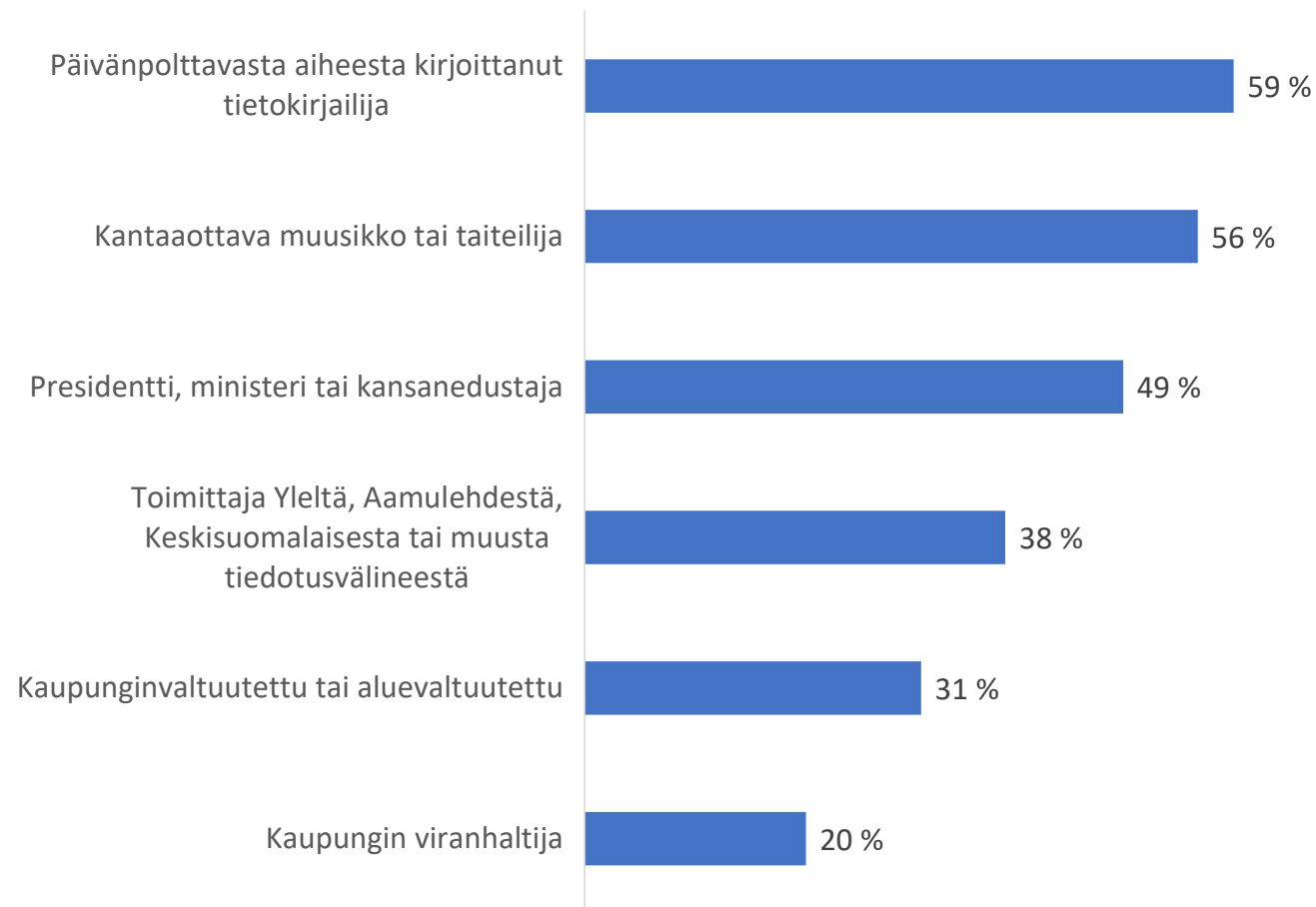

Miten haluaisit kirjaston edistävän demokratiaa?

- Kun kysyttiin, mitkä perinteisesti kirjaston työmuotoina koetuista demokratian edistämisen keinoista olisivat kuntalaisille halutuimpia, esimerkiksi toritapahtumat ja valtuustojen kokousten seuraaminen eivät saaneet suurta suosiota.
- Sen sijaan vastaajat haluaisivat kirjastoihin asiantuntijoiden haastatteluja ja luentoja, keskustelutilaisuuksia yhteiskunnallisista asioista ja vapaamuotoisempia, dialogisempia kohtaamisia päättäjien ja viranhaltijoiden kanssa.
  - "Mahdollisuus päästä keskustelemaan päättäjien kanssa olisi loistavaa"
- Vaalipaneelit – ilmeinen kirjaston demokratiatyön muoto – sai yllättävän vähän kannatusta. Vastaajat ehkä jättäisivät sen mieluummin joukkotiedotusvälineiden tehtäväksi?
  - Toisaalta asiakasymmärryspajoissa vaalipaneelit olivat korkealla kirjastolle sopivien demokratiatyömuotojen joukossa

Kuntalaiskysely 2023

Millainen esiintyjä saisi sinut tulemaan kirjaston yhteiskunnalliseen tapahtumaan?

Lähde: Tampereen ja Jyväskylän kirjastojen demokratiahanke Kansanvallan uljas linnake, kuntalaiskysely 2023

Millainen esiintyjä saisi sinut tulemaan kirjaston yhteiskunnalliseen tapahtumaan?

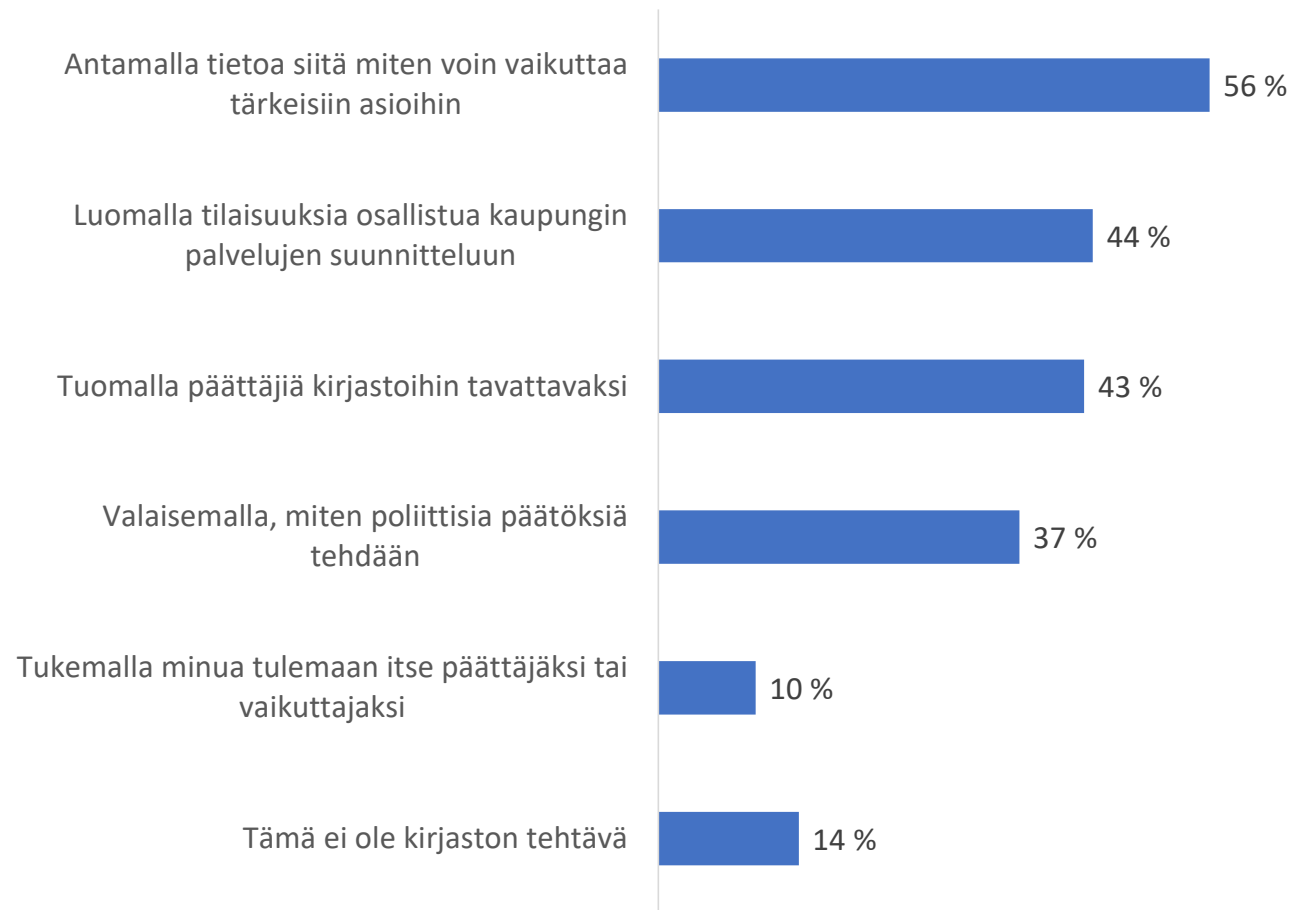
- Kärjessä on kirjastolle hyvin tyypillinen vieras, eli jokin päivänpolttavasta aiheesta kirjoittanut tietokirjailija.
- Lähes yhtä suurta suosiota sai kuitenkin ehdotus kantaottavasta muusikosta tai taiteilijasta.
- Mieluummin kuin paikallispoliitikkoja ja valtuutettuja, kirjastoon tultaisiin katsomaan ministereitä tai kansanedustajia ellei jopa presidenttiä.
- Lähes 40 % vastaajista ilmoitti olevansa kiinnostunut myös sanomalehden tai Ylen toimittajan kirjastoesiintymisestä.

Kuva: Dokk1

Kuntalaiskysely 2023

Miten kirjasto voisi auttaa sinua olemaan aktiivinen ja vaikuttamaan asioihin?

Lähde: Tampereen ja Jyväskylän kirjastojen demokratiahanke Kansanvallan uljas linnake, kuntalaiskysely 2023

Miten kirjasto voisi auttaa sinua olemaan aktiivinen ja vaikuttamaan asioihin?

- Kirjastolla on lakisääteinen tehtävä edistää aktiivista kansalaisuutta. Kuntalaisilta kysyttiin siksi, miten kirjasto voisi auttaa heitä olemaan aktiivinen ja vaikuttamaan asioihin.
- Tärkeimpänä keinona vastaajat nostivat esiin sen, että kirjasto antaisi tietoa siitä, miten voi vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin.
- Toiseksi tärkein keino olisi luoda kuntalaisille tilaisuuksia osallistua julkisten palvelujen yhteiskehittämiseen ja suunnitteluun.
- Lisäksi, samoin kuten edellä, vastaajat kokivat että heitä aktivoisi se, että kirjastoon tulisi päättäjiä kuntalaisten tavattavaksi.

Kuntalaiskysely 2023

Mitä näistä voisit kuvitella tekeväsi kirjastossa?

Lähde: Tampereen ja Jyväskylän kirjastojen demokratiahanke Kansanvallan uljas linnake, kuntalaiskysely 2023

Millaista kansalaistoimintaa voisit kuvitella tekeväsi kirjastossa?

- Tarkoituksena oli haastaa vastaajia venyttämään mielikuvitustaan kuvittelemalla uusia, kokeellisia tai ennakkoluulottomia toimintoja kirjastoon ja nähdä mitkä herättävät eniten mielenkiintoa
  - Mukaan otettiin politiikkaa, luovaa ja kaupallista toimintaa, mielipidevaikuttamista, kansalaisaktivismia ja kansalaispätevyyttä
- Kärkeen nousi kansalaistaitojen oppiminen kirjastossa: aktivismi, joukkoistaminen, digiasiointi, sometaidot
- Kysyntää oli myös toimintatavoille, joille olisi helposti löydettävissä valmiita menetelmiä kuten Sitran Tulevaisuustaajuus ja Erätauko-dialogit
- Tampere.Finland-sovelluksen leikkimielisessä kyselyssä (n = 248) huhtikuussa 2023 eniten kiinnostusta herätti mediakritiikki (faktantarkistus, valeutiset jne.), päätöksenteon prosessit ja arvokeskustelu

Visioin tulevaisuutta yhdessä toisten kanssa

Harjoittelen rakentavan ja asiallisen keskustelun taitoja työpajassa

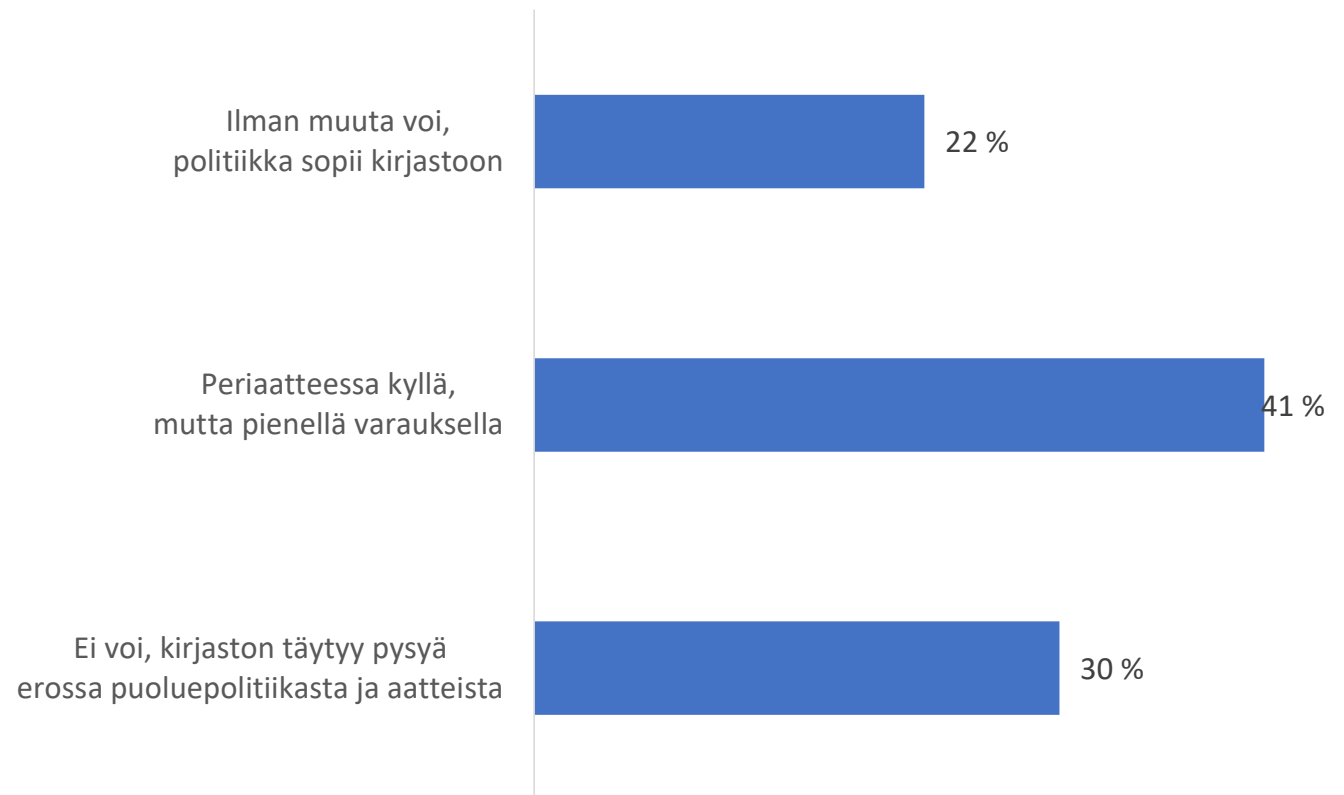
TULEVAISUUS- TAAJUUS

Tulevaisuustaaajuus on työpajamenetelmä toisenlaisten tulevaisuuksien rakentamiseen.

Kuntalaiskysely 2023

Voiko kirjasto mielestäsi järjestää aatteellisia tai puoluepoliittisia tapahtumia vai täytyisikö kirjaston olla neutraali ja erillään puoluepolitiikasta ja yhteiskunnallisista liikkeistä?

Lähde: Tampereen ja Jyväskylän kirjastojen demokratiahanke Kansanvallan uljas linnake, kuntalaiskysely 2023

Kirjaston järjestämät aatteelliset tai puoluepoliittiset tapahtumat

- Suurin osa (41 %) suhtautui kirjaston järjestämiin aatteellisiin tai puoluepoliittisiin tapahtumiin *varauksella hyväksyvästi*.
  - Perusteluina kirjaston sitoutumattomuuden tai neutraaliuden vaarantuminen, riitaisa ilmapiiri, äärijärjestöt, turvattomuus, vain "tietynlaisten" järjestöjen suosiminen – jos nämä riskit voidaan hallita ja mitätöidä, poliittiset ja aatteelliset tilaisuudet olisivat valtaosan mielestä hyväksyttäviä (41 %) tai jopa tervetulleita (22 %)
- Voiko kirjasto ottaa kantaa? Kysymys jakaa mielipiteet. Valtaosa toivoo kirjaston pysyvän neutraalina ja sitoutumattomana, mutta samalla kertoo hyväksyvänsä sen, että kirjasto tuo esille yhteiskunnallisia ja poliittisia kysymyksiä – kyse on aiheiden käsittelytavasta ja kantaaottamattomuudesta
  - Toisaalta kuntalaiskyselyn tuloksissa 25 % toivoi, että kirjasto ottaisi itse rohkeasti kantaa somessa ja mediassa

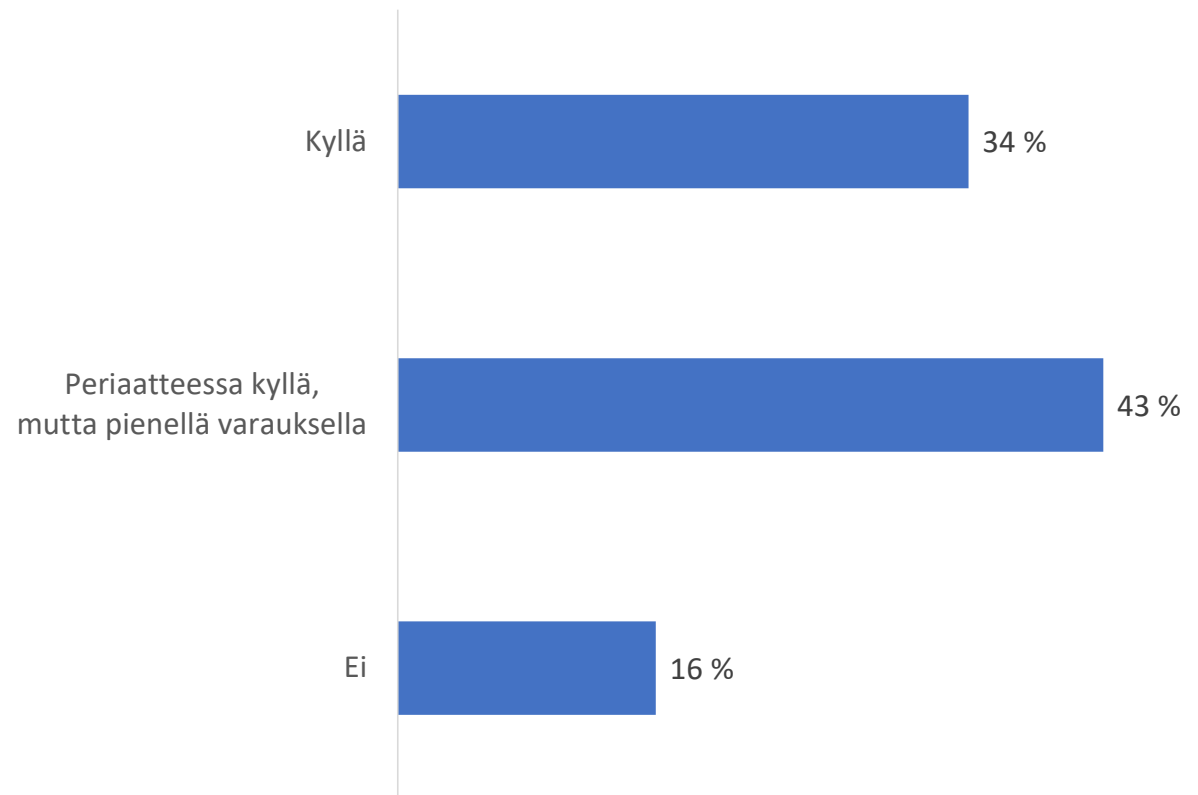
"Kirjaston olisi pysyttävä aatteellisesti sitoutumattomana, jotta moniääninen keskustelu olisi mahdollista"

"Kunhan on neutraalia ja tasapuolista"

"Myös kirjaston hyllyillä viihtyvät eri aatteet"

Kuntalaiskysely 2023

Kirjastot tarjoavat tiloja myös kansalaistoimintaan ja yhdistyksille. Onko mielestäsi sopivaa, että kansalaiset itse järjestävät kirjastossa aatteellisia tai poliittisia tapahtumia?

Lähde: Tampereen ja Jyväskylän kirjastojen demokratiahanke Kansanvallan uljas linnake, kuntalaiskysely 2023

Kansalaisten järjestämät poliittiset tai aatteelliset tilaisuudet kirjastoissa

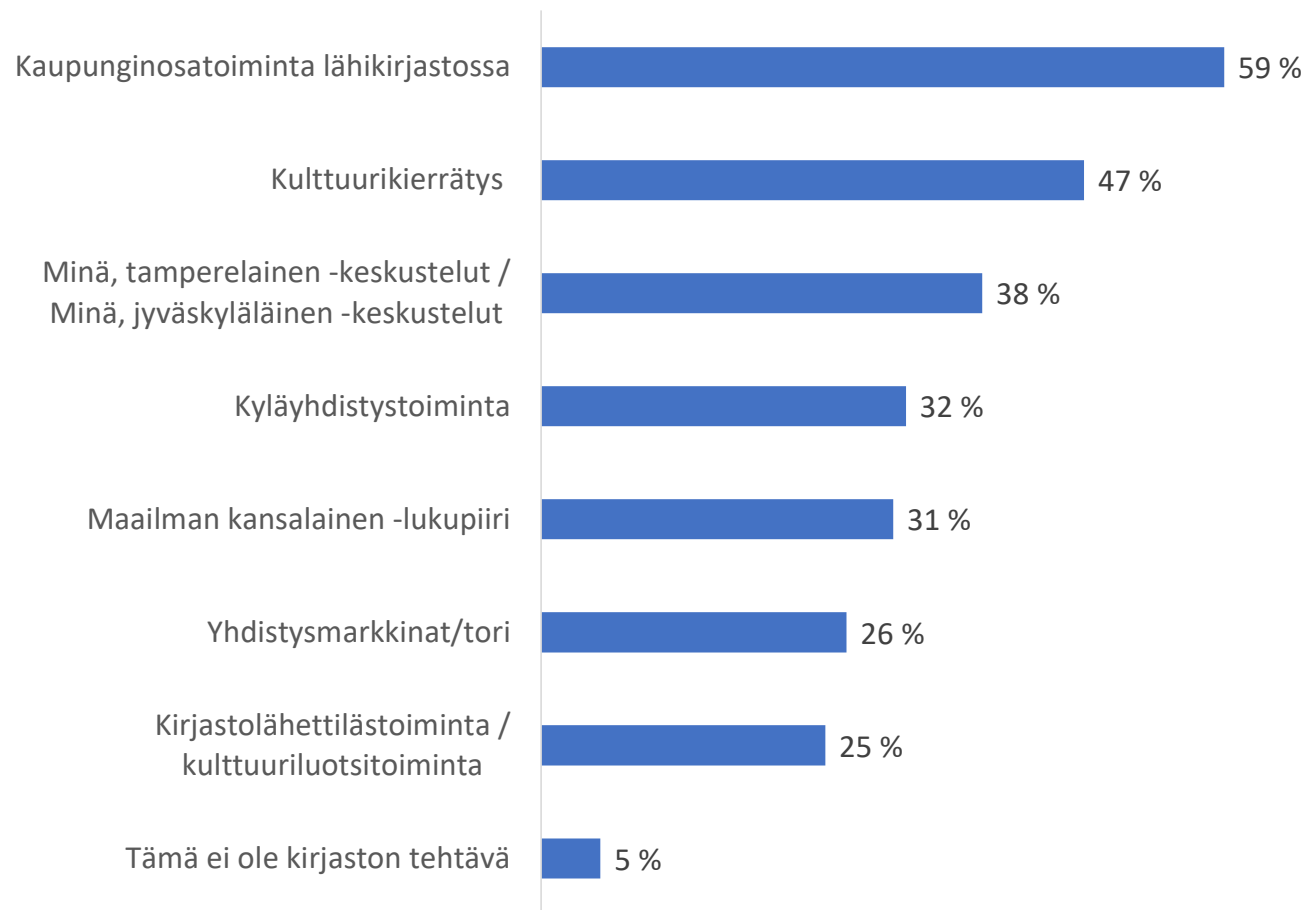
- Vastaajien mielestä olisi hieman laajemmin sopivaa tai hyväksyttävää kansalaisten itsensä järjestämät (34 %) poliittiset tai aatteelliset tilaisuudet kuin kirjaston järjestämät (22 %)
  - Liittyy odotukseen kirjaston puolueettomuudesta ja toisaalta koettuun tarpeeseen antaa tiloja kansalaisyhteiskunnalle
- Tyypillisesti kirjaston järjestämiin poliittisiin tai aatteellisiin tilaisuuksiin kielteisesti suhtautuneet (30 %) suhtautuivat kielteisesti myös kuntalaisten itse järjestämiin poliittisiin tai aatteellisiin tilaisuuksiin (16 %)
  - Kielteinen suhtautuminen perustui oletukseen, ettei kirjasto samalla pystyisi pysyttelemään puolueettomana tai että poliikkaa tai aatteita ei ole ylipäätään sopivaa tuoda kirjaston tapahtumiin tai että tällaiselle toiminnalle on jo olemassa muita foorumeita kuin kirjasto
  - Ilmaistiin myös huolta ääriliikkeistä, vihapuheesta, turvattomasta tilasta
  - Kirjaston roolia aktiivisen kansalaisuuden toiminnallisena tilana ei ole vielä täysin omaksuttu
- Avoimet foorumit: Kannattaa jatkaa kokeiluja tilojen tarjoamiseen avoimiin yleisötilaisuuksiin kuntalaisille ja järjestöille suljettujen kokoustilojen lisäksi.

”Kirjastojen tilat ovat tässä elintärkeitä. Muita tiloja, joita voi käyttää verrattain edullisesti, on todella vähän”

”Kirjasto ei ole tila kansalais-aktivismille vaan tiedonsaannin ja kirjallisuuden lähde”

Kuntalaiskysely 2023

Miten kirjasto voisi mielestäsi edistää yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä?

Lähde: Tampereen ja Jyväskylän kirjastojen demokratiahanke Kansanvallan uljas linnake, kuntalaiskysely 2023

Kirjaston keinot edistää yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä

- Vastaajia kiinnosti eniten hyperpaikallinen toiminta kaupunginosittain tai kylittäin
- Kirjastojen kiertotalouden ideaan sopisi hyvin yhteisöllisyyttä luova kulttuurikierrätys: asukkaat, yhteisöt ja yhdistykset voisivat kokoontua yhteen ja jakaa reseptejä, käsitöitä, kirjavinkkejä, lauluja, taimia tms.
- Paikallisten tarinoiden ja elämänhistorioiden kertominen ja kuuleminen herättää mielenkiintoa ("Minä, tamperelainen"- ja "Minä, jyväskyläläinen" -keskustelut)
- Kirjaston täytyisi tuoda esille entistä paremmin, että se on kansalaisten avoin toimintatila, jossa he voivat toteuttaa omia, yhteisöllisyyttä edistäviä pyrkimyksiään
- Kirjaston toivottiin järjestävän yhteisöllisiä tapahtumia, joissa voi tutustua samalla toisiin ihmisiin (lukupiirit, pelit, pinssipajat, harrasteryhmät, kirjastosuunnistus)

"Kotiseutu-
yhdistystoimintaa,
esim. yhteistyö
Tampere-seuran
kanssa"

"Kirjasto voisi
ilmaista olevansa
avoin kansalaisten
omien
yhteisöllisyyttä
edistävien
toimintamuotojen
toteuttamiseksi"

Kaupunginosatoiminta lähikirjastossa

Kulttuurikierrätys (asukkaat, yhteisöt ja yhdistykset voisivat kokoontua yhteen ja jakaa reseptejä/käsitöitä/kirjavinkkejä/lauluja/taimia tms.)

Kansanvallan uljas linnake 2022-23

Marjo Hietikko
projektisuunnittelija
marjo.hietikko@tampere.fi

Lepe Parviainen
suunnittelija
lepe.parviainen@tampere.fi

Laura Hekkala-Vatula
osastonjohtaja
laura.hekkala-vatula@jyvaskyla.fi

